

Van gemeenten tot gemeenten

Criteria voor steun uit de Solidariteitskas

Rapport kleine synode

d.d. 11 juni 2010

AZ 10-10

Van gemeenten voor gemeenten

-criteria voor steun uit de Solidariteitskas-

De criteria die gaan gelden voor toekenning van de steun aan gemeenten vanuit de Solidariteitskas, zijn opnieuw bezien en rechtstreeks gerelateerd aan en gebaseerd op het synodebesluit over "De hand aan de ploeg".

In het navolgende worden in de paragrafen 1 en 2 de relevante passages uit het synodebesluit en bijlage 3.1 van "De wissel voorbij" geciteerd of samengevat. De opmerkingen die daarbij gemaakt worden, zijn afkomstig van de Commissie Solidariteitskas.

1. Relevante passages uit het synodebesluit zijn:

1.1 Een noodzakelijk onderdeel van kerkzijn is solidariteit. Het gaat daarbij om onderlinge solidariteit ván gemeenten vóór gemeenten. In verband daarmee wordt de bestaande solidariteitsbijdrage verhoogd. Op deze wijze komt jaarlijks een bedrag beschikbaar van € 6,75 miljoen. Dit bedrag is voor het grootste deel (€ 4,75 miljoen) beschikbaar voor steun aan gemeenten bij de vervulling van hun kerntaken zoals verwoord in de kerkorde. Daarvan is € 0,375 miljoen beschikbaar voor de gemeenten die actief de Lutherse traditie willen bewaren en inbrengen (De eerste hoofdlijn voor beleid.)

Opmerking 1.

Opvallend is hier dat in "De Wissel voorbij" in voorstel 4 bijlage 3.1 gesproken wordt over aposolaat, pastoraat, en diakonaat, terwijl in de besluitvorming door de synode gesproken wordt over "kerntaken zoals verwoord in de kerkorde", waardoor de solidariteit breder wordt ingevuld.

1.2 Financiële steun aan gemeenten is gebonden aan strikte voorwaarden, die door een onafhankelijke commissie van vrijwilligers wordt getoetst. Met name zal samenwerking in enigerlei vorm met andere gemeente(n) als criterium gelden. (De tweede hoofdlijn voor beleid.)

Opmerking 2.

De voorwaarde tot samenwerking van een subsidie vragende gemeente wordt in de bijlage 3.1 omschreven als een "blijk geven ...samenwerking te zoeken", maar ook als "gestalte geven aan organisatorische samenwerking". Nu is – gelet ook op de wens tot zelfstandigheid van gemeenten – de eigen intentie om samenwerking 'te zoeken' bepaald niet hetzelfde als het feit dat men samenwerking 'gestalte geeft'. In Kernbeslissing 2 van "De wissel voorbij" alsook in de bewoordingen van het synodebesluit wordt echter (expliciet) het bestaan van daadwerkelijke samenwerking als voorwaarde gesteld.

Opmerking 3.

Hoewel expliciete daadwerkelijke samenwerking als voorwaarde voor steunverlening wordt gesteld, is het in de praktijk van de steunverlening in de afgelopen decennia herhaaldelijk voorgekomen dat (en ook met succes) de omgekeerde weg werd bewandeld: een vorm van financiële steunverlening werd toegekend onder voorwaarde dat in de periode waarvoor deze steun werd verleend de betreffende gemeente enige vorm van samenwerking met een naburige gemeente diende te realiseren.

Opmerking 4.

Voorgesteld wordt daarom dat, waar de samenwerking nog niet gerealiseerd is, alleen een door betrokken kerkenraden ondertekend, op schrift vastgelegde afspraak (voornemen) tot samenwerking met een welomschreven doelstelling, stappenplan en evaluatiemomenten, kan gelden als basis voor een aanvraag voor steunverlening.

Dit klemt des te meer omdat in de bijlage 3.1. onder 4c. als voorwaarde voor steun staat vermeld dat de aanvraag zich moet richten op het "veilig stellen, waarborgen, dan wel verbeteren van het gemeente zijn". Het valt aan te nemen dat een zin met dergelijke bewoordingen in gemeenten primair opgevat zal worden als "het veilig stellen, waarborgen en verbeteren van het eigen gemeente zijn". Daarom zal aan (het Breed Moderamen van) de classicale vergadering dringend verzocht worden de voortgang van dat aangaan van samenwerking te volgen, te volgen en mede te evalueren. De classicale vergadering heeft in bepaalde situaties de bevoegdheid om een gemeente ongevraagd in een samenwerkingsverband op te nemen (zie ord. 2-14-2). In de voorwaarden voor steunverlening kan deze mogelijkheid (om desnoods en desgewenst van deze bevoegdheid gebruik te maken bij het achterwege blijven van de samenwerking), expliciet worden genoemd.

1.3 De mogelijkheden tot en vormen van samenwerking tussen plaatselijke gemeenten worden waar nodig vergroot. Gemeenten kunnen, behoudens kerkordelijke uitzonderingen, zelf bepalen met welke gemeente(n) ze willen samenwerken. (De derde hoofdlijn voor beleid.)

Ook nieuwe vormen van samenwerking dienen ontwikkeld te worden (Zie Thema 4 BCP). Zo nodig kan er kan steun verleend worden aan initiatieven van gemeenten die aansturen op bijvoorbeeld samenvoeging en clustervorming.

1.4 Bij dit alles moet, hetgeen geschreven staat in Bijlage 3.1 van 'De wissel voorbij' in acht worden genomen.

2 . Relevante passages uit Bijlage 3.1 van "De wissel voorbij" zijn:

2.1 De taakgroep Solidariteit heeft de opdracht vooral oplossingen aan te reiken voor de problematiek van de kleine gemeenten (die de directe aanleiding was voor de instelling van de brede studiec commissie). Er dienen criteria ontwikkeld te worden voor financiële steunverlening aan kleine gemeenten; daarnaast kan gekeken worden naar andere creatieve oplossingen (samenwerking met 'partnergemeenten, etc.)."

2.2 Pastoraat, Apostolaat en Diaconaat zijn de wezenskenmerken van het gemeente zijn. Daar waar pastoraat, dan wel apostolaat/diaconaat in gevaar komen door gebrek aan organisatie-, daadkracht en financiële middelen is het gerechtvaardigd een beroep te doen op de solidariteit vanuit andere gemeenten.

Opmerking 5.

Het begrip 'apostolaat' zoals dat hier wordt gebruikt heeft als kerkordelijke equivalent het begrip 'missionair', dat in ord. 8 in nauwe samenhang wordt genoemd met diaconale en pastorale arbeid.

Opmerking 6.

Ook omdat de commissie Veerman het gebruik van de begrippen pastoraat, diakonaat en apostolaat, noch nader onderbouwt, noch nader invult, en de generale synode ruimer spreekt over de kerntaken van de gemeente, mag worden aangenomen dat de steunverlening zich niet strikt dient te richten op bepaalde taakvelden van de gemeente, maar op het totale gemeentezijn.

Opmerking 7.

De kerntaken van gemeentezijn kunnen in veel gevallen niet tot hun recht gebracht worden, als er onvoldoende professionele inzet geboden kan worden. Tijdelijke subsidiëring van een (gedeeltelijke) plaats voor een predikant of kerkelijk werker behoort daarom tot de mogelijkheden.

Een belangrijk gegeven hierbij is de grootte van de gemeente en de omvang van de predikantsbezetting om tot professionele ondersteuning te komen.

2.3 Organisatorische solidariteit wordt vorm gegeven doordat:

- a. gemeenten door andere PKN-gemeenten ondersteund worden met voorzieningen, expertise en menskracht;
- b. gemeenten samenwerken, federeren of fuseren (geheel op vrijwillige basis als het gaat om de keuze van samenwerkingspartners).

2.4 Pas wanneer de pastorale, apostolaire, diaconale continuïteit niet via organisatorische solidariteit voldoende kunnen worden gewaarborgd, kan het instrument van de financiële solidariteit worden ingezet om op termijn de continuïteit van pastoraat, apostolaat en diaconaat te waarborgen als zijnde kerntaken van het gemeente zijn. Hiermede zijn dat ook de hoofdgronden voor het doen van een beroep op het solidariteitsfonds nieuwe stijl. Dat betekent ook dat minder dan in het verleden er een beroep op de kas kan worden gedaan voor renovatie van gebouwen en/of orgels. Immers, het gemeente zijn is daarvan niet afhankelijk. Het gaat juist om projectaanvragen gericht op de essentie van het gemeente zijn te weten apostolaat, pastoraat en diaconaat en dat kan ook in een eenvoudig gebouw of een gehuurde zaalruimte. Deze solidariteit zal uit een oogpunt van effectiviteit landelijk en onder direct toezicht van de synode worden vorm gegeven in tegenstelling tot de organisatorische solidariteit, die veeleer op regionaal niveau gestalte krijgt.

Opmerking 8.

In bijlage 3.1. wordt een nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen organisatorische solidariteit en financiële solidariteit. Zelfs in die zin dat het middel van de financiële ondersteuning vanwege de kerk pas kan worden ingezet wanneer de organisatorische solidariteit tussen gemeenten tekort schiet. Strikte volgtijdigheid zal in de praktijk echter niet consequent te hanteren zijn.

2.5 Volgens de kerkorde ordinantie 4 artikel 23 heeft de Evangelisch-Lutherse synode een expliciete taak daar waar het gaat om het uitdragen van de lutherse traditie (door gemeenten). Daarom zullen daar waar het gaat om gemeenten die actief de lutherse traditie uitdragen aanvullende voorwaarden worden gesteld.

2.6 Voorwaarden voor steun uit de Solidariteitskas:

- Essentie van de aanvraag. Aanvragen die zich richten op het veilig stellen, waarborgen dan wel verbeteren van het gemeente zijn (apostolaat, pastoraat, diaconaat) gaan voor op aanvragen die zich richten op het instandhouden van het gebouw.

Opmerking 9.

Uit de formulering in bijlage 3.1 dat het gaat om "het veilig stellen, waarborgen dan wel verbeteren van het gemeente zijn", blijkt dat het niet gaat om het instandhouden van gemeenten sec. Een gemeente zal ook op termijn levensvatbaar moeten zijn om voor steun in aanmerking te komen.

- De gemeente geeft gestalte aan organisatorische samenwerking met andere gemeenten.
- De gemeente moet over een beleidsplan beschikken.
- De steun wordt steeds voor een bepaalde tijd toegekend en volgens afspraak bij de toezegging ook geëvalueerd. Bij deze evaluatie wordt in ieder geval (het Breed Moderamen van) de classis betrokken.
- Indien het gaat om een gemeente die actief de lutherse traditie uitdraagt is tevens de volgende voorwaarde van kracht: Het beleidsplan van de gemeente moet passen in het beleidsplan van de evangelisch-lutherse synode aangaande de toekomst van gemeenten die actief de lutherse traditie uitdragen.

3 . Criteria voor steunverlening

Op grond van het voorgaande komen we tot de volgende criteria:

3.1 Alleen gemeenten en combinaties van gemeenten komen in aanmerking voor steunverlening van uit de Solidariteitskas .

3.2 Steunverlening wordt alleen gegeven aan gemeenten om de kerntaken van gemeente zijn, zoals omschreven in de kerkorde, veilig te stellen, te waarborgen dan wel te verbeteren.

3.3 Steunverlening wordt alleen gegeven aan gemeenten die aan hun kerkelijke (financiële) verplichtingen hebben voldaan.

3.4. Aanvragen die zich richten op het instandhouden van het gebouw e.d dienen een duidelijke relatie te hebben met het veilig stellen, waarborgen dan wel verbeteren van het gemeente zijn (apostolaat, pastoraat, diaconaat, dus de kerntaken van de gemeente).

Aanvragen voor steun ten behoeve van nieuwbouw, verbetering of restauratie van gebouwen, orgels e.d. worden alleen in behandeling genomen worden als deze van primaire betekenis zijn voor het gemeente.

Een belangrijk gegeven hierbij is dat de ruimte noodzakelijk is voor het gemeente-zijn. (het in stand houden van kerkgebouwen "omdat zij een monument zijn", is op zich geen taak voor de kerk.)

3.5. Subsidiëring van een (gedeeltelijke) plaats voor een predikant of kerkelijk werker, of het scheppen van de voorwaarden voor de beroeping of aanstelling behoort tot de mogelijkheden. Een belangrijk gegeven hierbij is de grootte van de gemeente en de omvang van de predikantsbezetting om tot professionele ondersteuning te komen.

3.6. Alleen die gemeenten die gestalte geven aan organisatorische samenwerking in enigerlei vorm met andere gemeente(n), komen voor steunverlening in aanmerking.

Gemeenten die meewerken in het ontwikkelen van nieuwe gemeentevormen (in het kader van Thema 4 BCP)) komen, indien noodzakelijk, daarmee voor steun in aanmerking.

3.7. In geval bedoelde samenwerking nog niet concreet gestalte heeft gekregen, zal een door betrokken kerkenraden ondertekend, op schrift vastgelegde afspraak tot samenwerking met een welomschreven doelstelling, stappenplan en evaluatiemomenten, moeten worden overlegd voor gemeenten in aanmerking komen voor steunverlening.

Gemeenten die steun ontvangen zullen (het BM van) de classicale vergadering de gelegenheid geven de voortgang van de aangegane samenwerking mede te evalueren.

Het project heeft lokaal of regionaal draagvlak in de vorm van voldoende betrokkenheid van vrijwilligers in de lokale kerk of regionale gemeenten.

3.8. Voor gemeenten die een beroep doen op steun vanuit de € 375.000 die vanuit de Solidariteitskas is gereserveerd voor het uitdragen van de lutherse traditie, worden aanvullende voorwaarden gesteld:

3.8.1 Het beleidsplan van de gemeente moet passen in het beleidsplan van de evangelisch-lutherse synode aangaande de toekomst van gemeenten die actief de lutherse traditie uitdragen.

3.8.2. Voor een besluit genomen wordt over de aanvraag zal de Commissie voor de Steunverlening ook advies vragen bij een door de Evangelisch Lutherse Synode in te stellen adviescommissie.

3.8.3 Ook gemeenten (of classes) die niet behoren bij tot de Evangelisch Lutherse gemeenten kunnen voor een project dat gericht is op het uitdragen van de lutherse traditie een aanvraag doen.

3.9. Verder gelden de volgende voorwaarden:

- De steun wordt steeds voor een bepaald aantal jaren , doch voor maximaal 5 jaar, toegekend en zal jaarlijks/ regelmatig (na de start van het project) geëvalueerd worden. Daarom zal het project geformuleerd zijn in concrete, haalbare en meetbare termen.
- De aanvraag is compleet in die zin, dat voldoende duidelijk wordt ingegaan op de doelstelling, middelen, organisatie en (mede)financiering van het project.
- Aanvragende kerkelijke gemeenten dienen duidelijk inzicht te geven in de kosten en financiering van een bepaald project, maar ook in de totale financiële situatie van de gemeente.
- Het beschikken over een adequate jaarrekening (Staat van Baten en Lasten en Balans) en een actueel beleidsplan is daarom voorwaarde voor het verkrijgen van financiële steun.
- Door het Bureau Steunverlening kunnen aanvullende financiële gegevens gevraagd worden.
- De Commissie voor de Steunverlening (of in zijn opdracht het Bureau Steunverlening) kan nadere informatie / advisering vragen bij de RCBB, ACV, Racv en/of de gemeenteadviseur.
- Indien subsidies worden aangevraagd voor (of door) wijkgemeenten, zal besloten worden op grond van de gegevens van de centrale gemeente.

4. Mogelijkheid tot verzoek om heroverweging

Indien een aanvraag wordt afgewezen kan om heroverweging worden verzocht. Heroverweging vindt alleen plaats als er nieuwe feiten of argumenten worden aangedragen. Het verzoek wordt ingediend bij het Bureau Steunverlening

12 mei 2010